

STORTINGET

Innst. 528 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:274 S (2020–2021)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Eirik Faret Sakariassen og Karin Andersen om likhet for loven for rusbehandling, psykiatri og somatikk under innleggelse i behandlingstilstander

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag til endringer i lov om folketrygd som sikrer likebehandling av personer som er innlagt i psykiatriske behandlingstilstander eller rusinstitusjoner, og personer som er innlagt i somatiske sykehusavdelinger, slik at begge pasientgrupper fritas for reduksjon i sine ytelser fra folketrygden.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 19. april 2021 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 29. april 2021 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise

Christoffersen, Arild Grande og fungerende leder Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Jon Georg Dale og Bjørnar Laabak, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Representantforslag 274 S (2020–2021) om likhet for loven for rusbehandling, psykiatri og somatikk under innleggelse i behandlingstilstander, som tar opp at personer som mottar uføretrygd, blir trukket ulikt ved innleggelse i psykiatriske behandlingstilstander eller rusinstitusjoner enn de som er innlagt i somatiske sykehusavdelinger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at en rekke folketrygdytelser blir redusert når mottakeren oppholder seg i en institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar, fra sykepenger og arbeidsavklaringspenger til ytelser til tidligere familiepleier og alderspensjon. Men ved opphold på kommunale institusjoner, herunder sykehjem, reduseres ikke folketrygdytelsen. I stedet betaler personen en egenandel til kommunen tilsvarende 75 pst. av personens inntekt/trygd opp til grunnbeløpet i folketrygden (G) (fratrasket et fribeløp på 9 000 kroner) og inntil 85 pst. av inntekt/trygd over 1 G.

Flertallet viser til at også ved opphold i statlige institusjoner får pasienten dekket utgifter til mat og lignende som vedkommende ellers måtte betalt selv, men i stedet for at pasienten betaler egenandel, blir utbetalingen fra Arbeids- og velferdsetaten redusert. Begrunnelsen for reglene om reduksjon er at det ikke er rimelig

at en stønadsmottaker skal kunne motta uavkortet ytelse over lang tid samtidig som staten betaler for kost og losji. Men reglene er altså noe ulike avhengig av hvilken ytelse man har, og av hva slags institusjon man har opphold i.

Flertallet viser til statsrådets svarbrev til komiteen den 29. april 2021, der statsråden sier seg enig med forslagsstillerne i at likebehandlingshensyn taler for å ha like regler uavhengig av hva slags sykdom personen har, men at likebehandlingshensyn kan trekke i ulike retninger. Dette gjelder blant annet hva slags sykdom man har, og dermed hva slags statlig institusjon man legges inn på. Det er også forskjeller avhengig av hvilke ytelser man mottar. Vurderingene må også ta hensyn til at det er mange ulike ordninger for innbetaling av egenandel og/eller reduksjon av ytelsene i ulike statlige og kommunale institusjoner.

Flertallet viser til at statsråden ser behov for å foreta en bredere gjennomgang, og at Arbeids- og sosialdepartementet har startet arbeidet med å se på mulige endringer som fjerner forskjellene mellom somatisk og annen sykdom. Flertallet mener det er hensiktsmessig at departementet slutfører vurderingen av mulige endringer med sikte på likebehandling, og at regjeringen da kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Flertallet avviser på denne bakgrunn forslaget fremmet i representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at forslaget handler om å rette opp i forskjellsbehandlingen mellom personer som mottar uføretrygd og er innlagt ved psykiatriske behandlingstilstander eller rusinstitusjoner, og personer som er innlagt i somatiske sykehusavdelinger. Disse medlemmer mener det er på høy tid med likhet for loven, slik at pasienter får samme tilbud og rettigheter og ikke skal bli trukket i ytelse under innleggelse verken i rusinstitusjoner, psykiatriske institusjoner eller somatiske sykehus.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag til endringer i lov om folketrygd som sikrer likebehandling av personer som er innlagt i psykiatriske behandlingstilstander eller rusinstitusjoner, og personer som er innlagt i somatiske sykehusavdelinger, slik at begge pasientgrupper fritas for reduksjon i sine ytelser fra folketrygden.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er andre regler for fengselsopphold, men disse medlemmer mener at det allikevel kommer i en særstilling og derfor ikke bør omfattes av

problematikken som tas opp i dette representantforslaget.

Disse medlemmer viser til at den enkeltes gjeldssituasjon ikke bør ha betydning for om og når man eventuelt får trekk i trygd. Det ville innebære en urimelig forskjellsbehandling av personer. Disse medlemmer viser til at ansvaret for personlig gjeld ligger hos den enkelte, men at det offentlige kan bistå med gjeldsrådgivning, gjeldsordning etc.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Stortingets behandling av Prop. 66 L (2013–2014), jf. Innst. 289 L (2013–2014), der Arbeiderpartiet sammen med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmet følgende forslag, blant annet basert på innspill fra Mental Helse, som krevde likebehandling av personer som er innlagt i somatiske og psykiatriske sykehusavdelinger, og der disse medlemmer uttrykte forståelse for at slik forskjellsbehandling kunne oppleves som diskriminerende, og mente at dette spørsmålet burde utredes nærmere:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene av å likebehandle personer som er innlagt i psykiatriske sykehusavdelinger med personer som er innlagt i somatiske sykehusavdelinger, slik at begge pasientgrupper fritas for reduksjon i sine ytelser fra folketrygden. Regjeringen bes om å komme tilbake til Stortinget på egnet måte, med en vurdering av hel, eventuelt delvis likebehandling.»

Disse medlemmer viser til at forslaget ble nedstemt av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Disse medlemmer registrerer at Fremskrittspartiet nå har snudd i saken.

Disse medlemmer viser videre til at komiteens daværende medlemmer i Innst. 289 L (2013–2014) stilte spørsmål ved, og gikk imot, at det skulle kuttes i opptjente trygderettigheter under soning, siden rettighetene var opptjent uavhengig av grunnlaget for straffegjennomføring. Disse medlemmer viser i den forbindelse til felles merknad fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til regjeringens forslag om at ytelser til tidligere familiepleier, gjenværende ektefelle, barnepensjon, ny uføretrygd, alderspensjon etter kapittel 19 og ny alderspensjon etter kapittel 20 skal likestilles med sykepenger og arbeidsavklaringspenger og falle bort ved straffegjennomføring i en av kriminalomsorgens anstalter. Disse medlemmer viser til regjeringens begrunnelse, som er likebehandling av pensjonister og yrkesaktive, og mener at det er et relevant argument. Disse medlemmer viser samtidig til at flere av høringsinstansene til departementets høringsbrev av 31. januar 2014, har påpekt at disse ytelsene er opptjente rettigheter, uavhengig av de handlingene som har ført til straffereaksjonen.

Disse medlemmer vil, etter en samlet vurdering av

de ulike argumentene, gå imot regjeringens forslag på dette punktet.»

Disse medlemmer viser til statsrådets svarbrev av 29. april 2021, der statsråden blant annet uttaler at han på bakgrunn av representantforslaget ser et behov for å foreta en bredere gjennomgang og allerede har startet et arbeid med å se på mulige endringer som fjerner forskjellene mellom somatisk og annen sykdom. Disse medlemmer ser positivt på at regjeringspartiene har snudd i saken og vil foreta en ny vurdering av spørsmålet om forskjellsbehandling av somatiske og psykiatriske pasienter innlagt i institusjon.

Samtidig ser disse medlemmer at det er flere forhold som bør utredes videre, herunder for personer under straffegjennomføring, men også spørsmål som gjelder andre stønadsmottakere, som etterlatte og andre, og ser frem til at regjeringen kommer med sak til Stortinget som tar opp alle sider ved avkorting av trygd for alle stønadsgrupper som oppholder seg i ulike institusjoner under offentlig ansvar, herunder straffeanstalter, enten det gjelder offentlige, frivillige/ideelle eller private institusjoner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede endringer i folketrygdlovens regler om reduksjon av ytelser under opphold i institusjon, herunder forskjellen mellom innlagte i somatiske og psykiatriske institusjoner, og komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer som sikrer likebehandling av pasientgrupper.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede det rettslige grunnlaget for å redusere trygdeytelser for personer under straffegjennomføring.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede det rettslige grunnlaget for å redusere trygdeytelser for personer under straffegjennomføring.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag til endringer i lov om folketrygd som sikrer likebehandling av personer som er innlagt i psykiatriske behandlingsinstitusjoner eller rusinstitusjoner, og personer som er innlagt i somatiske sykehusavdelinger, slik at begge pasientgrupper fritas for reduksjon i sine ytelser fra folketrygden.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen utrede endringer i folketrygdlovens regler om reduksjon av ytelser under opphold i institusjon, herunder forskjellen mellom innlagte i somatiske og psykiatriske institusjoner, og komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer som sikrer likebehandling av pasientgrupper.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 25. mai 2021

Rigmor Aasrud

fung. leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

VEDLEGG

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
BSK/inv

Vår ref
21/1532-

Dato
29. april 2021

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Eirik Faret Sakariassen og Karin Andersen - Dokument 8:274 S (2020-2021)

Jeg viser til brev fra Arbeids- og sosialkomiteen av 19. april 2021 med anmodning om min vurdering av representantforslag 274 S (2020-2021) fra stortingsrepresentantene Wilkinson, Faret Sakariassen og Andersen om likhet for loven for rusbehandling, psykiatri og somatikk under innleggelse i behandlingsinstitusjoner.

En rekke folketrygdytelser reduseres når mottakeren oppholder seg i en institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar. Dette gjelder sykepenger, arbeidsavklaringspenger, ytelser til tidligere familiepleier, ytelser til gjenlevende ektefelle, barnepensjon og alderspensjon.

Ved opphold på kommunale institusjoner, herunder sykehjem, reduseres ikke folketrygdytelsen. Under slike opphold betaler personen i stedet egenandel til kommunen. Egenandelen skal tilsvare 75 prosent av personens inntekt/trygd opp til grunnbeløpet i folketrygden (G) (fratrasket fribeløp på 9 000 kroner) og inntil 85 prosent av inntekt/trygd over 1 G. Kommunen kan be Arbeids- og velferdsetaten foreta et trekk direkte i beboers ytelse på vegne av kommunen.

Også ved opphold i statlige institusjoner får pasienten dekket utgifter til mat o.l. som vedkommende ellers måtte betalt selv. Her har man imidlertid valgt en annen løsning enn for opphold i kommunale institusjoner. I stedet for at pasienten betaler egenandel, blir utbetalingen fra Arbeids- og velferdsetaten redusert.

Jeg understreker at alle beholder ytelsen ureduert i innleggelsesmånedene og de tre påfølgende månedene. Deretter reduseres utbetalingen i en del tilfeller. Alle får likevel

beholde noe av ytelsen; her varierer reglene etter hvilken ytelse man mottar. Sykepenger og arbeidsavklaringspenger blir for eksempel redusert med 50 prosent. Til uføretrygdde og alderspensjonister utbetales 14 prosent av tidligere utbetaling, men alle får likevel beholde et minstebeløp. For uføretrygdde er dette 45 prosent av grunnbeløpet.

Det er flere unntak fra regelen om reduksjon etter den fjerde måneden. Stønaden skal aldri reduseres hvis mottakeren forsørger ektefelle eller barn. Hvis vedkommende har faste og nødvendige utgifter til bolig, kan Arbeids- og velferdsetaten bestemme at stønaden ikke skal reduseres eller reduseres mindre enn hovedregelen tilsier.

I tillegg til disse unntakene er det for uføretrygd og pensjonsytelsene unntak fra reduksjon ved opphold i somatiske sykehusavdelinger. Ved slike opphold reduseres ikke utbetalingen i det hele tatt. For sykepenger og arbeidsavklaringspenger er det ikke et tilsvarende unntak. For mottakere av disse ytelsene gjelder hovedregelen om reduksjon av ytelsen etter fire måneder i institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar også ved opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Departementet har innhentet anslag over konsekvensene av å endre folketrygdlovens regler i tråd med representantforslaget. Arbeids- og velferdsdirektoratet anslår at merutgiftene for folketrygden vil utgjøre om lag 80 mill. kroner årlig.

Unntaket for innleggelse i somatiske sykehusavdelinger kom inn etter forslag i Ot.prp. nr. 8 (1996-97) Om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover (Oppfølging av Velferdsmeldingen). Forslaget kom som følge av et vedtak i Stortinget og er ikke utdypende begrunnet i forarbeidene. Det framgår at man mente at det var for opphold i somatiske avdelinger at ordningen ble opplevd som særlig urimelig. Unntaket ble foreslått tatt inn i folketrygdloven § 3-27, som fra ny folketrygdlov trådte i kraft fra 1. mai 1997 og fram til 1. januar 2015, ga felles bestemmelser om reduksjon ved institusjonsopphold for pensjonsytelsene, herunder uførepensjon.

I odelstingsproposisjonen ble også andre pasientgrupper omtalt. Blant annet heter det: "Når det gjelder opphold i psykiatriske avdelinger ved sykehusene, psykiatriske sykehus og spesialsykehjem, vil departementet se an utviklingen. For mange i de to sistnevnte institusjonstypene, vil oppholdet ofte ha karakter av boopphold av lengre varighet. Det kan da ikke anses rimelig at disse skal beholde hele pensjonen uavkortet når det heller ikke kreves noen form for egenbetaling. De som har opphold under fem måneders varighet kommer som nevnt under en unntaksordning.

Den foreløpige løsningen vil nok kunne oppleves som lite rimelig for en del pasienter i psykiatriske avdelinger og sykehus. Departementet finner det imidlertid nødvendig å se saken i en helhetlig sammenheng med betalingsordningen for opphold i kommunale sykehjem og aldershjem, hvor det er egenbetaling etter vederlagsforskriften. For beboere med langtidsopphold i psykiatriske sykehus og spesialsykehjem må det først finnes fram til en alternativ form for egenbetaling før ordningen med redusert pensjon kan avvikles. Her

anses det hensiktsmessig å avvente utviklingen når det gjelder brukerbetaling i kommunale alders- og sykehjem som er under utredning. Siktemålet bør være å komme fram til forholdsvis ensartede betalingsregler."

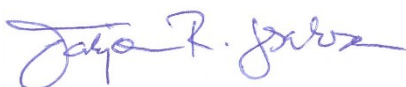
Unntaket for somatisk sykdom synes også å ha sammenheng med at reduksjonsreglene på det tidspunktet var annerledes utformet. Den gang ble pensjonen avkortet fra og med den andre kalendermåneden etter innleggelsen, hvis innleggelsen skulle vare mer enn fem måneder. Ved ny innleggelse innen tre måneder ble sykehusdagen regnet sammen. De som særlig ble berørt var revmatikere og andre pasienter som hadde jevnlig sykehusinnleggelse slik at tiden ble lagt sammen og stønaden ble redusert. Dette hensynet gjør seg ikke gjeldende i like stor grad nå ettersom det først er når oppholdet har vart i mer enn tre måneder at ytelsen blir redusert, selv om det også i dag er bestemmelser om at dersom vedkommende innen tre måneder etter utskrivelsen på nytt kommer i institusjon, gis det redusert ytelse fra og med måneden etter at det nye oppholdet tar til.

Begrunnelsen for reglene om reduksjon er at det ikke er rimelig at en stønadsmottaker skal kunne motta uavkortet ytelse over lang tid samtidig som staten betaler for kost og losji. Men reglene er altså noe ulike avhengig av hvilken ytelse man har og av hva slags institusjon man har opphold i.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at likebehandlingshensyn taler for å ha like regler uavhengig av hva slags sykdom personen har. Likebehandlingshensyn kan imidlertid trekke i ulike retninger. Dette gjelder blant annet hva slags sykdom man har, og dermed hva slags statlig institusjon man legges inn på. Det er også forskjeller avhengig av hvilke ytelser man mottar. Vurderingene kan heller ikke skje løsrevet fra det faktum at det i dag er ulike ordninger for innbetaling av egenandel og/eller reduksjon av ytelsene på ulike statlige og kommunale institusjoner.

Jeg ser på denne bakgrunn behov for å foreta en bredere gjennomgang. Mitt departement har derfor allerede startet arbeidet med å se på mulige endringer som fjerner forskjellene mellom somatisk og annen sykdom. Jeg mener det er hensiktsmessig at departementet slutfører vurderingen av mulige endringer med sikte på likebehandling, og at jeg deretter kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen

